

Socio-ekonomski aspekti položaja žena u Cetinskoj krajini

Renata Relja, Toni Popović, Sara Domazet Lošo

Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Poljička cesta 35, 21000 Split, Hrvatska (rrelja@ffst.hr)

SAŽETAK

U ovome je istraživanju položaj žena u Cetinskoj krajini prikazan kroz međudnos socio-ekonomskih aspekata: obrazovanja, zaposlenosti, obitelji i slobodnoga vremena. U tome smislu, postavljeni su sljedeći istraživački ciljevi pri čemu je ispitana: povezanost obrazovanja i zaposlenosti, procjena mogućnosti zapošljavanja žena u Cetinskoj krajini, zadovoljstvo prihodima i poslovima, sudjelovanje u obiteljskim obvezama i zadovoljstvo količinom te načinima provođenja slobodnog vremena. Istraživanje je provedeno tijekom svibnja 2017. godine na uzorku od 300 ispitanica. Rezultati pokazuju kako starije žene imaju niži stupanj obrazovanja, koji češće podrazumijeva nezaposlenost. Udio nepismenih i onih bez škole najviši je među ženama starijim od 65 godina. Stope zaposlenosti žena u Cetinskoj krajini najviše su u gradu Sinju, a ispitanice su procijenile kako su mogućnosti zapošljavanja na ovome području bolje nego prije dvadeset godina. Nadalje, ispitanice su potvrdile kako su prilično zadovoljne poslom koji rade, ali nisu zadovoljne mjesečnim prihodima. Prisutnost podjele na muške i ženske poslove unutar kućanstva potvrđena je u ovome istraživanju, pri čemu su ispitanice navele kako u nekim obvezama sudjeluju češće nego muškarci. S obzirom na obveze u obitelji i na poslu, žene ipak imaju dovoljno slobodnog vremena te ističu kako su zadovoljne načinima njegovoga provođenja.

Ključne riječi: položaj žena, Cetinska krajina, ruralna područja, rad, obrazovanje, obitelj, slobodno vrijeme

UVOD

U (post)tranzicijskim zemljama Srednje i Istočne Europe, žene su suočene s brojnim problemima i u nezavidnome su socio-ekonomskome položaju. Promjene koje su se dogodile ostavile su određene posljedice koje su dovele do rasta nezaposlenosti, siromaštva i nesigurnosti posla, a tržište rada i dalje je segregirano (Kerovec, 2003; Relja i sur., 2010;

Vilić, 2012). U sektorima koji zapošljavaju više žena izražena je rodna razlika u plaćama, što je najočitiji znak vertikalne segregacije u korist muškaraca (Vučemilović, 2011).

Na postotak obrazovanoga ženskoga stanovništva najznačajnije utječu društvena klasa, kulturna depriviranost, brak, rađanje, briga o djeci i neravnomjerno raspoređeni kućanski poslovi (Galeković, 2011). Jedan od problema koji su vezani uz obrazovanje žena

je i visoki postotak nepismenosti, pa tako dvije trećine nepismenih u svijetu čine žene (Vilić, 2012). Jedan od „poremećaja” jest i obrazovna neusklađenost, koja može nastati ako porast u ponudi nije praćen jednakim rastom u potražnji za (visoko)obrazovanom radnom snagom. Preobrazovanost je samo jedan od oblika obrazovne neusklađenosti, a predstavlja neiskorištenost znanja i vještina na radnome mjestu. Sama preobrazovanost veća je za žene (Bečić, 2013; Bečić, 2014).

Unatoč društvenim promjenama, opseg poslova u kući nije se smanjio. Žena često i dalje obavlja sve ili većinu takvih poslova, a zahtjevi tržišta rada ostali su isti kao u vrijeme dok su muškarci bili jedini zaposlenici (Volarević, 2012). Rezultati istraživanja o usklađivanju poslovnoga i obiteljskoga života pokazuju kako 85 % ispitanica ne želi imati puno radno vrijeme i odreći se majčinstva. Jedna trećina ispitanica spremna je raditi puno radno vrijeme i imati jedno dijete, dok su dvije trećine spremne raditi puno radno vrijeme i imati dvoje djece (Damjanić, 2014). Zaposleni uglavnom nemaju vremena za besposlicu jer su zauzeti poslom kako bi priskrbili dovoljno novca kojim bi mogli kupiti slobodno vrijeme (Polić, 2004). U članku *Slobodno vrijeme u seoskoj sredini*, Šuvar (2005) prikazuje kako je dokolica žena na selu u znaku socijalne kontrole. Žene imaju manje slobodnoga vremena od muškaraca. Osim toga, često su sputane u njegovome korištenju jer je socijalna kontrola stroža za njih negoli za muškarce.

Cetinska krajina kao društveni kontekst istraživanja

Na području Cetinske krajine živi 45 828 stanovnika prema Popisu stanovništva iz 2011.

godine, što čini 12,04 % populacije Splitsko-dalmatinske županije (www.dzs.hr, 2011). Visoko obrazovanih žena na području gradova Sinja i Trilja te općina Otok, Dicmo i Hrvace ukupno je 1 868, a žena bez škole, s nepotpunom osnovnom školom ili samo osnovnom školom ima čak 7 694 (Popis stanovništva, 2011). Prema podacima Popisa iz 2011., u Sinju su bile zaposlene 7 142 osobe, od čega 4 180 muškaraca i 2 962 žene. Najzastupljenija skupina nezaposlenih na ovome području su mladi i to najviše oni između 20 i 24 godine, a odmah iza njih su oni u dobi od 25 do 29 godina. Razlog je većega zaposlenja skupine od 25 do 29 godina u višem obrazovanju, a često i u činjenici da su duže vrijeme proveli na zavodu za zapošljavanje pa samim time imaju i veću šansu za pronalazak posla. Problem nezaposlenosti treba sagledavati iz konteksta obrazovanja i kompetencija promatrane populacije. Iako se broj visokoobrazovanih na ovome području svake godine povećava i dalje je niži od hrvatskog prosjeka gdje 17,6 % stanovništva starijeg od devetnaest godina ima visoko obrazovanje (Strategija razvoja grada Sinja, 2015).

Područje se ženskoga društvenoga djelovanja proširuje u 20. i 21. stoljeću. Zbog zaposlenja muških članova, žene s obitelji napuštaju Dalmatinsku zagoru, a neke se i zapošljavaju (Odža, 2016). Prekretnicu za stanovnike grada Sinja, kao i one okolnih naselja, omogućilo je otvaranje Dalmatinke – predionice i tvornice konca, koja je bila jedan od uspješnijih industrijskih pogona u jugoistočnome dijelu Europe (Premuž-Đipalo, 2016). Modrić navodi kako se kroz brojne razgovore sa ženama koje su radni vijek provele u Dalmatinci može zaključiti o utjecaju zaposlenja ne samo na njihovu ekonomsku stabilnost nego i na stil života: na higijenske navike, sudjelovanje u javnome životu i na promjenu položaja žene unutar

obitelji (www.libela.org, 2016). Od sličnih se pretpostavki polazi unutar ovoga rada.

MATERIJAL I METODE

Položaj žena u Cetinskoj krajini prikazan je kroz međuodnos socio-ekonomskih aspekata: obrazovanja, zaposlenosti, obitelji i slobodnoga vremena. Ispitani su povezanost stupnja obrazovanja i trenutnoga zaposlenja, zadovoljstvo poslom i prihodima, kao i zadovoljstvo slobodnim vremenom s obzirom na obiteljski status i trenutno zaposlenje. Istraživanje je provedeno metodom papirolovske ankete na području Cetinske krajine tijekom svibnja 2017. godine, a obuhvatilo je uzorak od 300 ispitanica. Upitnik se sastojao od 29 pitanja otvorenoga i zatvorenoga tipa.

U istraživanju je korišten kvotni uzorak unutar kojega su definirane potencijalno značajne podgrupe za koje je pretpostavljena razlika u mjeranim obilježjima, pri čemu je uvaženo načelo proporcionalne zastupljenosti poduzoraka u odnosu na populaciju. To mogu biti podgrupe određene na temelju spola, dobi, obrazovanja i slično (Milas, 2009). Uzorak ovoga istraživanja stratificiran je prema udjelu žena u svakoj jedinici lokalne samouprave (JLS) u odnosu na cjelokupnu Cetinsku krajinu te prema dobi.

Prema zadnjemu Popisu stanovništva iz 2011. godine, na području Cetinske krajine žive ukupno 17 193 žene u dobi od 20 godina pa nadalje. Ispod su prikazani planirani poduzorc i u odnosu na ukupni uzorak od 300 ispitanica. Pritom je u svrhu pojašnjenja veličine poduzoraka iznesen omjer udjela žena u obuhvaćenim JLS u odnosu na Cetinsku krajinu.

1. SINJ – poduzorak = 165 (55 % od 300); pojašnjenje: Sinj – 9 437 žena/Cetinska krajina – 17 193 žena = 55 %
2. TRILJ – poduzorak = 58 (20 % od 300); pojašnjenje: Trilj – 3 342 žena/Cetinska krajina – 17 193 žena = 20 %
3. DICMO – poduzorak = 18 (6 % od 300); pojašnjenje: Dicmo – 1 021 žena/Cetinska krajina – 17 193 žena = 6 %
4. HRVACE – poduzorak = 24 (8 % od 300); pojašnjenje: Hrvace – 1 392 žena/Cetinska krajina – 17 193 žena = 8 %
5. OTOK – poduzorak = 35 (11 % od 300); pojašnjenje: Otok – 2 001 žena/Cetinska krajina – 17 193 žena = 11 %

REZULTATI I RASPRAVA

Strukturalna obilježja uzorka

Prema dobi, po četvrtina ispitanica pripada skupinama između 20 i 34 godine (24 %), 35 i 49 godina (26,7 %) te 50 i 64 godine (23,7 %), dok je četvrtina starijih od 65 godina (25,6 %). U odnosu na mjesto prebivališta, u istraživanju su sudjelovale žene s područja Cetinske krajine, od čega ih je 164 bilo iz Sinja, 58 iz Trilja, 35 iz Otoka, 25 iz Hrvaca i 18 iz Dicma. Najveći broj ispitanica završio je srednju školu (54,3 %). Višu školu završilo je njih 11,7 %, diplomski studij 7,6 %, preddiplomski studij 2,7 %, a samo 0,7 % ispitanica ima završen specijalistički studij. Čak 69 ispitanica (23 %) ima završenu osnovnu ili nepotpunu osnovnu školu, što možemo povezati s njihovom dobi i udjelom nepismenih žena u Cetinskoj krajini. Među ženama starijima od 65 godina najviše je onih koje imaju završenu osnovnu ili nepotpunu osnovnu školu, dok je u drugim dobnim skupinama najviše njih završilo

srednju školu. Najviše žena koje su završile preddiplomski, diplomski ili specijalistički studij pripada dobnoj skupini između 20 i 34 godine. Postotak onih koje imaju završenu samo osnovnu ili nepotpunu osnovnu školu (23 %) moguće je povezati i s brojem nepismenih žena u Cetinskoj krajini, pri čemu je očekivano kako je udio nepismenih najviši među starijima od 65 godina. Nepismenost i slabije obrazovanje bili su uobičajeni dio društvenog konteksta ruralnih sredina s dominantno tradicijskom kulturom. Još sredinom prošlog stoljeća, bila je to stvarnost većine prostora Hrvatske (Šuvar, 1973).

Kada je riječ o bračnome statusu, vjenčano je više od polovine ispitanica (61,7 %). Neudanih je 21,3 %, razvedenih 3,3 %, dok je udovica 13,7 %. Prema broju djece, najviše je onih koje imaju troje ili više djece (35,6 %), 30,7 % ima dvoje djece, 11 % ima jedno dijete, dok približno petina ispitanica nema djecu. Iako je u Splitsko-dalmatinskoj županiji vidljiv porast razvoda, od 559 razvedenih brakova u 2015. godini na području Cetinske krajine razvedeno je samo njih 36. Takvi podaci svjedoče o još uvijek prisutnoj tradicionalnosti na ovome području gdje se ljudi rijetko odlučuju na razvod braka. Oblici su tradicionalnosti vidljivi i s obzirom na broj djece. Iz rezultata dobivenih istraživanjem vidljivo je kako se priličan broj žena odlučuje na veći broj djece.

Kada je riječ o zaposlenosti žena, stalno je zaposlena trećina ispitanica, dok je povremeno zaposleno približno 8 %. Nezaposlenih koje traže posao je 14 %, a nezaposlenih koje ne traže posao ima 15,7 %. Umirovljena je četvrtina ispitanica, dok je onih koje se trenutno školuju ili studiraju 0,3 %, odnosno 4 %. Iako mali broj ispitanica studira, ova se brojka na području Cetinske krajine ipak povećava iz godine u godinu. Žena, koje su spremne promijeniti

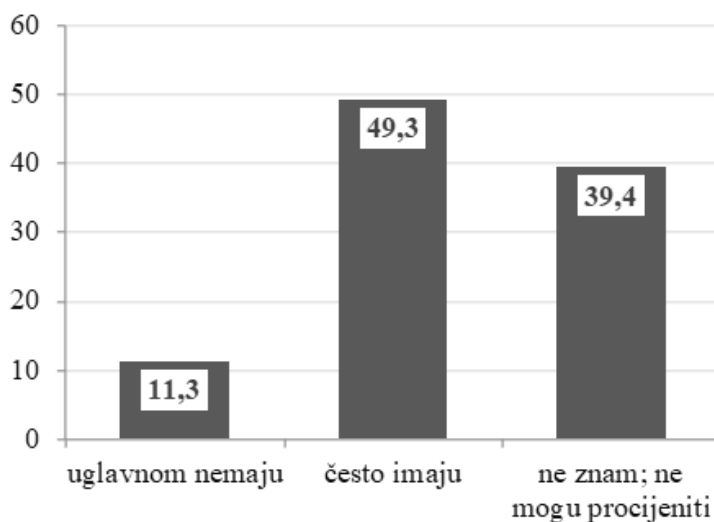
struku ili razinu obrazovanja zbog izlaza iz nezaposlenosti, ima svega 14 %, odnosno 16,3 %. Onih koje bi zbog izlaza iz nezaposlenosti promijenile mjesto stanovanja ima 12,6 % (unutar Hrvatske) i 10,3 % (izvan Hrvatske). Najviše zaposlenih ispitanica (37) smatra kako je njihov stupanj obrazovanja uvelike utjecao na dobivanje posla, a njih dvadeset i dvije smatraju to presudnim.

Ravnopravnost žena i muškaraca na tržištu rada

Polovina ispitanica (49,3 %) ističe kako muškarci često imaju prednost pri zapošljavanju u Cetinskoj krajini zbog čimbenika poput trudnoće, rodiljnoga dopusta, obveza žena oko djece i dr. (grafikon 1). Unatoč tome, njih 57,7 % smatra boljima mogućnosti žena za zapošljavanje nego prije 20-ak godina. Nadalje, ispitanice ukazuju kako su mogućnosti žena u Cetinskoj krajini danas povoljnije s obzirom na povezane sfere obitelji (ravnopravnost podjele poslova i odlučivanja), obrazovanja (mogućnost školovanja i stjecanja kvalifikacija) i politike (uključivanje i utjecaj unutar političke sfere). Tako njih 55 % smatra da je položaj žena unutar obitelji bolji ili znatno bolji nego prije 20-ak godina, 72,9 % smatra obrazovne mogućnosti boljima, a 54,7 % smatra boljima mogućnosti političke participacije žena. S obzirom na zaposlenost i obrazovnu strukturu žena u Cetinskoj krajini, kao i još uvijek neravnomjernu raspodjelu poslova unutar obitelji, može se ustvrditi kako se njihov položaj na ovome području brže mijenja na nominalnoj razini, tj. razini stava, dok u praksi stvari idu znatno sporije. Na sjednici iz ožujka 2021. godine, saborski Odbor za poljoprivredu upozorio je upravo na položaj žena u ruralnim područjima Hrvatske, istaknuvši njihovu

slabiju obrazovanost i informatičku pismenost, ekonomsku ovisnost te izloženost većem riziku od nezaposlenosti i siromaštva. Ukazano je na važnost strateškog djelovanja putem *Programa ruralnog razvoja*, u kojemu je potrebno definirati

mjere za poboljšanje položaja ove društvene skupine (www.sabor.hr, 2021). Ipak, odgovori ispitanica i spomenuti trendovi unutar javnih politika ukazuju na procese modernizacije tradicionalnih (ruralnih) sredina.

Grafikon 1. Imaju li muškarci prednost pri zapošljavanju u Cetinskoj krajini? (%)

Istraživanjem je utvrđena povezanost stupnja obrazovanja i zaposlenosti žena. Rezultati hi- kvadrat testa ($\chi^2=219,415$; $df=30$; $p<0,5$) pokazuju kako viša razina obrazovanja češće uključuje i radni odnos. Ovo je moguće povezati s prethodnim navodima prema kojima ispitanice subjektivno procjenjuju postojanje veze između njihovog obrazovanja i zapošljavanja. Isto tako, indikativni su sljedeći rezultati o diskriminaciji žena na tržištu rada.

Nešto više od polovine ispitanica (57,4 %) smatra diskriminaciju često ili vrlo često prisutnom s obzirom na dob (mlađe žene lakše dobivaju poslove od starijih unatoč jednakim kvalifikacijama i sposobnostima). Donekle je prisutnom smatra njih 25,7 %, dok za 9,3 % ona uopće nije prisutna ili je prisutna u manjoj mjeri.

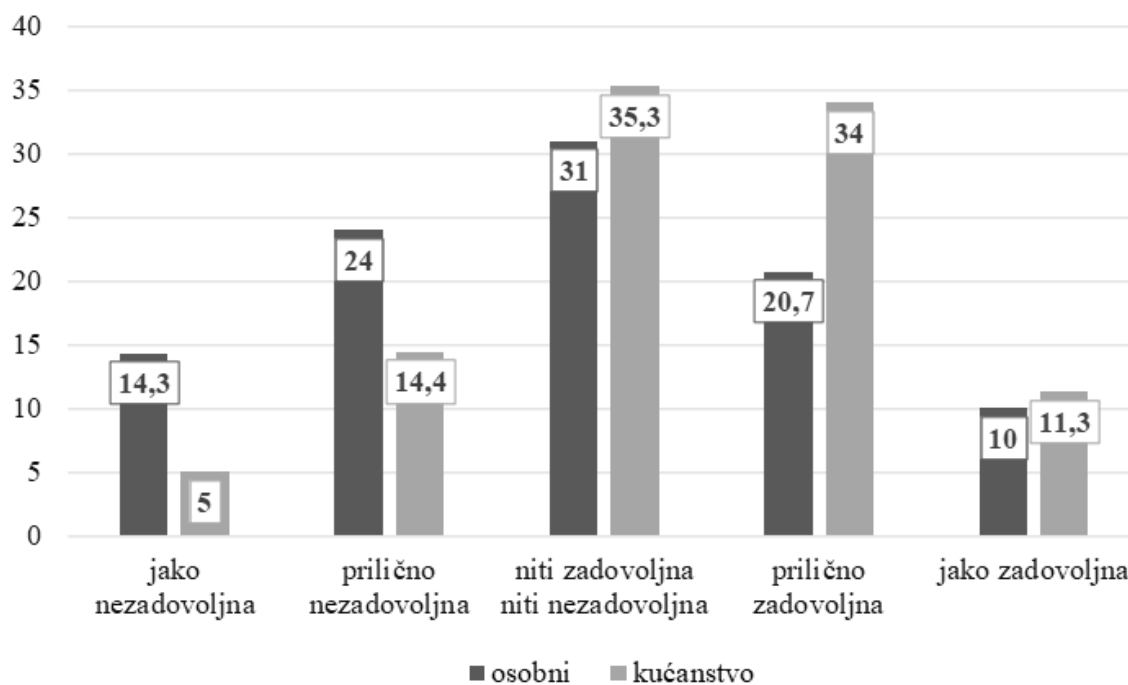
Nadalje, nešto više od polovine ispitanica (55,6 %) ističe kako je diskriminacija žena na tržištu rada često ili vrlo često prisutna s obzirom na razinu obrazovanja (visokoobrazovane žene imaju prednost pri zapošljavanju u odnosu na ostale žene kod poslova koji traže srednju ili nižu stručnu spremu). Petina ispitanica (20 %) vidi takvu diskriminaciju donekle prisutnom, dok je njih 13,7 % ne uočava. Iako su neke od ispitanica bile izložene određenim oblicima neravnopravnosti na poslu, ipak je većina (60 %) navela kako se nikada nije susrela ni s jednom od navedenih situacija.

Životni standard, obiteljske obveze i slobodno vrijeme

Relativno je česti način određivanja životnog standarda subjektivna procjena ispitanika o njihovoj situaciji u odnosu na kontekst društva u kojemu žive. Cilj je izbjeći osjećaj zadiranja u privatnost traženjem preciznih brojki o prihodima. U tome smislu, 63 % ispitanica ocjenjuje svoj životni standard prosječnim u odnosu na prilike u hrvatskome društvu, 13,3 % iznadprosječnim, dok 21 % tvrdi kako im je standard niži od prosjeka.

Kao osnovni izvor prihoda, ispitanice najčešće navode vlastitu zaradu putem posla (37 %), zatim prihode supruga, partnera ili zaručnika (25 %), a nešto manje ih je navelo mirovinu (22,4 %). Veliki dio njih nije niti zadovoljan niti nezadovoljan prihodima kućanstva (35,3 %), kao i vlastitim prihodima (31 %) (grafikon 2). Onih koje su jako ili prilično

nezadovoljne prihodima kućanstva ima 19,4 %, a nešto ih je više jako ili prilično nezadovoljno vlastitim prihodima (38,3 %). Ispitanice su većinom zadovoljne poslovima koje obavljaju, ali nisu zadovoljne prihodima. Takva situacija pruža vjerodostojnost istraživačkom nalazu prema kojemu su zaposlene žene Cetinske krajine relativno zadovoljne poslom ako je isti siguran, a plaća redovita, što ukazuje na lošu zapošljivost i nesigurnost radnih mjesta na ovome području. S druge strane, ispitanice koje iskazuju nezadovoljstvo poslom (N=16), nisu zadovoljne upravo plaćom, radnim vremenom te drugim uvjetima rada, ali i time što rade poslove za koje se nisu obrazovale. Veći broj istraživanja potvrđuje kako su ruralna područja Hrvatske i Mediterana snažno izložena povezanim procesima ekonomske nesigurnosti i zaostajanja, iseljavanja i depopulacije (Barada i sur., 2011; Defilippis, 2013; Popović i sur., 2017).

Grafikon 2. Zadovoljstvo prihodima (%)

Prisutnost tradicijskih obrazaca u Cetinskoj krajini potvrđuju i odgovori o tome koliko ispitanice, a koliko njihovi muževi (ako su udane), sudjeluju u obiteljskim obvezama. Žene koje imaju djecu češće od muževa sudjeluju u igrama s djecom (često ili uvijek to čini njih 39,4 % nasuprot 17,6 % muškaraca), a također je više žena koje češće odvede djecu u vrtić ili školu (često ili uvijek to čini njih 24,7 % u odnosu na 14,4 % muškaraca). Kupovinu namirnica često ili uvijek obavlja 79,7 % ispitanica. Također, većina njih često ili uvijek obavlja čišćenje (85,3 %) te pranje i glačanje rublja (87,4 %), za razliku od muškaraca koji u ovim aktivnostima uglavnom ne sudjeluju ili čine to rijetko. Žene također češće negoli muškarci sudjeluju u organiziranju slobodnog vremena obitelji (često ili uvijek to čini njih 51,3 % naspram 14 % muškaraca). Od ponuđenih aktivnosti u upitniku, muškarci sudjeluju češće jedino u manjim popravcima u kući. Nešto manje od polovine (41,4 %) takve popravke obavlja često ili uvijek nasuprot 12,7 % žena. Istraživanje provedeno na nacionalnoj razini Hrvatske ukazuje na rodnu podjelu poslova u ruralnim područjima kao samorazumljivu, odnosno rezultat ukorijenjene tradicije i primarne socijalizacije. Prema rezultatima, muškarci ističu kako je ženama lakše obavljati kućanske poslove, navodeći kako su isti dio njihove prirode (Derado i sur., 2020)

Hi-kvadrat testom ($\chi^2=31,607$; $df=12$; $p<0,5$) utvrđeno je kako više od četiri sata slobodnog vremena dnevno na raspolaganju većinom imaju nezaposlene ili umirovljene ispitanice. Među onima koje pak raspolažu s manje od dva sata, najviše ih je stalno zaposleno. Ipak, najveći broj stalno zaposlenih tvrdi kako imaju od dva do četiri sata slobodnog vremena dnevno. Uz razne obiteljske obveze koje većinom ili često obavljaju same, razumljivo

je što zaposlene ispitanice ne raspolažu većom količinom slobodnog vremena. Istraživanjem je provjereno i imaju li ga ispitanice dovoljno, na što je 70,7 % odgovorilo potvrdno.

Kada je riječ o načinima provođenja slobodnog vremena, žene najčešće gledaju televiziju, odmaraju ili spavaju, pretražuju Internet, družu se s članovima obitelji i prijateljima, slušaju glazbu i idu u Crkvu. Pored nedjeljnog odlaska na misu, žene s područja grada Sinja su uključene u razne molitvene zajednice, kao i crkvene zborove. Rezultati pokazuju relativno pasivne načine provođenja slobodnog vremena, koji su vjerojatno uvjetovani spletom čimbenika poput nedostatka sadržaja u lokalnoj sredini i navika koje se sporo mijenjaju. Takve pretpostavke potvrđuju nalazi kvalitativnog istraživanja žena u ruralnim područjima Splitsko-dalmatinske županije iz 2011. godine (Barada i sur., 2011). Unatoč tome, više od polovine ispitanica zadovoljno je slobodnim vremenom (42 % ih je jako zadovoljno, a 38,7 % prilično zadovoljno). Moguće je zaključiti kako su žene iz Cetinske krajine općenito zadovoljne načinima provođenja slobodnog vremena, ali one stalno zaposlene, za razliku od ostalih, češće nisu zadovoljne njegovom količinom.

Tablica 1. Načini provođenja slobodnog vremena

	M	SD
pretražujem internet	3,84	1,353
slušam glazbu	3,30	1,043
odmaram, spavam	3,65	0,907
gledam televiziju	3,74	0,936
izlazim van s prijateljima/-cama	3,14	1,018
idem u Crkvu	3,26	1,150
družim se s članovima obitelji	3,66	0,939
bavim se sportom/tjelovježbom	1,67	0,944
posjećujem sportske priredbe	1,46	0,794
bavim se vrtom i okućnicom	2,90	1,514
crtam, pišem, sviram i sl.	1,52	0,912
nastupam u dramskoj skupini	1,21	0,697
čitam novine	2,40	1,145
bavim se političkim aktivnostima	1,49	1,023
šopingiram	2,91	1,358
putujem (hrvatska i inozemstvo)	2,09	1,015
odlazim na izlete u prirodu	2,25	1,006
posjećujem kino/koncerte	1,73	0,989
igram kompjuterske/video igre	1,53	0,937
pjevam u klapi/zboru	1,27	0,813
čitam knjige	2,10	1,188
volontiram/dobrotvorni rad	1,37	0,768
odlazim u kazalište/izložbe	1,39	0,752

ZAKLJUČAK

U ovome su radu razmatrani socio-ekonomski aspekti položaja žena u Cetinskoj krajini. Rezultati pokazuju kako još uvijek teže dolaze do posla u odnosu na muškarce, na što upućuju i podaci Državnog zavoda za statistiku. U provedenome je istraživanju sudjelovalo 42,3 % stalno ili povremeno zaposlenih žena, od čega ih većina nema podređene na poslu kojeg obavljaju. To možemo povezati s neravnopravnošću na tržištu rada jer se poslovi koji zahtijevaju odgovornost i donošenje odluka i dalje dodjeljuju muškarcima. Iako je u Cetinskoj krajini veliki broj nezaposlenih žena, ispitanice

smatraju kako su mogućnosti zapošljavanja i općenito životne mogućnosti žena na ovome području bolje nego što su bile prije dvadesetak godina.

Zaposlene su žene često suočene s problemom usklađivanja obveza na poslu i obiteljskog života. Istraživanjem je potvrđen veći angažman ispitanica prilikom svakodnevnoga sudjelovanja u obiteljskim obvezama. S obzirom na sve poslove koje obavljaju i financije kojima raspolažu, žene organiziraju i svoje slobodno vrijeme.

Može se zaključiti kako je položaj žena

u Cetinskoj krajini općenito bolji nego što je bio prije nekoliko desetljeća. U načelu, poboljšane su mogućnosti njihova obrazovanja, zapošljavanja, obiteljskog života, dokolice i sudjelovanja u sferi politike. Cjelokupni prostor određuje istovremena prisutnost tradicionalnih i modernih kulturnih obrazaca povezanih s rodnim ulogama. Neki elementi društvenoga konteksta kojega određuje obrazac patrijarhalne kulture prisutni su/imaju utjecaj do danas. Značajan je dio ispitanica slabo obrazovan, još uvijek više rade u kući i imaju lošije prilike na tržištu rada. Nadalje, ispitanice se često odriču obiteljske imovine (39,6 %), a slobodno vrijeme uglavnom provode pasivno. Pa ipak, trendovi se mijenjaju i moguće je očekivati daljnje promjene jer se prostor Cetinske krajine otvara vrijednostima suvremenoga društva. Spomenuta dinamika karakterizira nekadašnja zatvorena ruralna društva koja se transformiraju kako bi opstala zadržavajući korak s vremenom (demografski, komunalno, gospodarski itd.). Kod sličnih terenskih konteksta, zanimljivo je proučavati promjene koje mijenjaju nekadašnje tradicije, kao i to kod kojih su društvenih grupa i kategorija jače izraženi tradicionalni, a kod kojih moderni elementi, tj. suvremene vrijednosti, norme i obrasci ponašanja nasuprot onih koji su dominirali u prošlosti.

Individualna prava i slobode imat će sve veću važnost među ženama na prostoru Cetinske krajine. Iako postaju ravnopravnije u različitim sferama, brojni su vidljivi oblici njihove neravnopravnosti. Nedvojbeno, Cetinska će krajina ostati zanimljiv i društveno relevantan prostor istraživanja kao specifičan kontekst u kojemu se prepliću urbano i ruralno (grad Sinj i manja okolna mjesta), gdje živi značajan udio stanovništva Splitsko-dalmatinske županije. Takve studije mogu imati implikacije prilikom proučavanja sličnih prostornih cjelina i zajednica (otprilike 40 % stanovništva

i 90 % teritorija u Hrvatskoj je ruralno), kao i kod informiranog djelovanja na kolektivnoj (političkoj, privatno-poduzetničkoj, civilnoj itd.) te individualnoj/svakodnevnoj razini.

LITERATURA

- Barada, V., Čop, B. i Kučer, M. (2011). Žene u ruralnim područjima Dalmacije: nevidljivo polje svijeta rada? (izvještaj istraživanja). Split: Domine.
- Bečić, M. (2014). Preobrazovanost na tržištu rada Republike Hrvatske. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 23 (1): 9-36.
- Bečić, M. (2013). Obrazovna neusklađenost na tržištu rada: preobrazovanost i njezine implikacije. *Ekonomski vjesnik*, 16 (2): 621-635.
- Damjanić, Z. (2014). Komunikacijsko usklađivanje poslovnog i obiteljskog života: utjecaj na majčinstvo. *Media, Culture and Public Relations*, 5 (1): 30-46.
- Deflippis, J. (2013). Hrvatsko mediteransko selo kroz stoljeća. *Sociologija i prostor*, 51 (2): 291-302.
- Derado, A., Petrić, M. i Tomić-Koludrović, I. (2020). Relacijske rodne strategije u podjeli kućanskih poslova. *Revija za sociologiju*, 50 (3): 321-351.
- Galeković, S. (2011). Promjene u obrazovnoj strukturi ženskoga stanovništva u Republici Hrvatskoj od 1961. do 2006. godine. *Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu*, 2 (1): 42-58.
- <http://www.libela.org/razgovor/7919-nova-snaga-dalmatinke-je-u-potencijalnoj-politickoj-emancipaciji-gradjana-ki/> (12.6.2021.)

- <https://www.sabor.hr/hr/press/priopcenja/odbor-za-poljoprivredu-raspravljao-o-polozaju-zena-u-ruralnim-podrucjima> (15.12.2021.)
- Kerovec, N. (2003). (Ne)jednakost žena na tržištu rada. *Revija za socijalnu politiku*, 10 (3): 263-282.
- Milas, G. (2009). Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. Zagreb: Naklada Slap.
- Odža, I. (2016). Žena u usmenoj književnosti i tradicijskoj kulturi Dalmatinske zagore od Fortisa do današnjih dana. Doktorski rad. Filozofski fakultet. Sveučilište u Zagrebu.
- Polić, R. (2004). Odgoj i dokolica. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 10 (2): 25-37.
- Popis stanovništva (2011). Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.
- Popović, T., Relja, R. i Gutović, T. (2017). Aktualnost ruralne sociologije: problematiziranje održivosti "prostora iza", u: A. Bušljeta Tonković, Ž. Holjevac, I. Brlić, N. Šimunić (ur.) *Koga (p)održava održivi razvoj: prilozi promišljanju održivosti ruralnih područja u Hrvatskoj*, 71-94, Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- Premuž-Đipalo, V. (2016). Žene u doba socijalizma: slučaj „Dalmatinka”. *Ethnologica Dalmatica*, 23 (1): 159-192.
- Relja, R., Galić, B. i Despotović, M. (2010). Položaj žena na tržištu rada grada Splita. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornog i sociokulturnog razvoja*, 47 (3): 217-239.
- Strategija razvoja grada Sinja za razdoblje 2015. – 2020. (2015). Sinj: Grad Sinj.
- Šušvar, S. (2005). Slobodno vrijeme u seoskoj sredini. *Sociologija sela*, 43 (4): 899-930.
- Šušvar, S. (1973). *Između zaseoka i megalopolisa*. Zagreb: Centar za sociologiju sela, Institut za društvena istraživanja.
- Vilić, D. (2012). Potiskivanje žena u savremenom društvu – socio-ekonomski aspekti. *Sociološki diskurs*, 2 (4): 45-58.
- Volarević, M. (2012). Novi feminizam i kulturalna promocija žene-majke radnice. *Obnovljeni život*, 67 (2): 223-236.
- Vučemilović, V. (2011). Diskriminacija žena na tržištu rada s osvrtom na Hrvatsku. *Praktični menadžment: stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, 2 (1): 68-71.

Socio-economic aspects of the status of women in the Cetina region

ABSTRACT

In this research, the status of women in the Cetina region is explored through the relationship between the following socio-economic aspects: education, employment, family and leisure. The multiple research goals were set, examining: the connection between education and employment, job opportunities for women in the Cetina region, satisfaction with income and jobs, participation in family commitments and satisfaction with the amount and ways of spending leisure time. The survey was conducted in May 2017 on a sample of 300 respondents. The results show that older women have achieved a lower level of education, which more often implies unemployment. The share of illiterates and those without schooling is highest among women over 65 years of age. The employment rates of women in the Cetina region are the highest in the town of Sinj. The respondents estimated that job opportunities in this area are better than twenty years ago. Furthermore, they expressed quite a satisfaction with their jobs, but at the same time are not satisfied with their monthly salaries. The division of male and female tasks within the household is confirmed in this study, with respondents stating that they participate in some obligations more often than men. Given the family and job commitments, women still have enough free time, stressing the satisfaction with the way they spend it.

Keywords: status of women, Cetina region, rural areas, work, education, family, leisure